

ZLATKO HERKOV

**CARINSKI CJENIK GRADA SENJA
OD GODINE 1577.**

1. Najstarije vijesti o senjskoj carini

Prve pouzdane vijesti o senjskim daćama potječu iz 13. stoljeća, dakle, iz vremena, kada su templari bili vlasnici Senja. Nesumljivo je da su oni imali pravo pobiranja daća na promet robe (uvoz, izvoz i provoz), daće od trgovine robom, lučke daće, pa i unutrašnje tržišne daće, tj. daće koje se ubiru od robe koja se izlaže prodaji ili prilikom prodaje, odnosno kupovanja robe.¹ Bit će da su templari Senjanima uz druge povlastice odobrili i to da sami na području Senja ubiru nekoje od spomenutih daća. Ugovorom između Senja i Raba od godine 1234. utvrđuje se npr. da Rabljani ne plaćaju senjske daće (*antiqua datio*), izuzevši daće na vino i sol.² Senjani su prema tome imali pravo te daće ubirati, jer inače ne bi mogli priznati takve povlastice.

Nasuprot tome, izvori iz godine 1257. dokazuju da su templari lučke daće (*arboratik*) ubirali po svojem porezniku.³

Daće koje ubiru templari općenito se nazivaju **tributum**, ukoliko nije posebno označeno o kojoj se daći konkretno radi. U to doba je »tributum« naziv za kraljevske carine koje se ubiru bilo na granici ili prilikom uvoza morskim putem bilo u unutrašnjem prometu (*cestarine*, *obalarine*, *vodene malte*, *mostarine* i sl.). *Tributum* su i daće koje se ubiru na tržištima.

Prvobitno je ubiranje spomenutih daća kraljevsko pravo. Spada među manja kraljevska prava (*iura regalia minora seu beneficia*) i kao

¹ *Codex diplomaticus regni Croatiae Dalmaciae et Slavoniae* (dalje »*Codex*«) IV, pag. 110, a. 1240: Templari kao vlasnici Senja daju topuskom manastiru neku zemlju s dozvolom da mogu za svoju potrebu nabavljati robu bez plaćanja daće. Ako bi templari podigli u Senju svoj »fundik«, tada ima i taj samostan tamo pokrivati svoje potrebe. Ali i tada za vlastite potrebe »sine aliquo tributo«.

² *Codex III*, pag. 48, a. 1205; pag. 420, a. 1234.

³ *Codex V*, pag. 66, a. 1257.

takvo može biti predmetom darovanja ili oslobođenja.⁴ Povelje o tom potječu već iz početka 12. stoljeća.

Takva sadržaja je i povelja kralja Bele od godine 1260. kojom krčkim knezovima Fridriku i Bartolu daruje Senj »simul cum tributo seu telonio«.⁵

Na temelju te povelje, krčki knezovi slobodno raspolažu sa senjskim daćama i carinama pa daju i oprostite od njihova plaćanja. Godine 1308. krčki knez Dujam npr. oprašta redovnike kartuzijskog reda od plaćanja svake daće (tributum) ili kazne za uvoz ili izvoz robe u Senj, pa i na prodaju robe, dakle oprašta ih i od tržnih daća.⁶ Ali krčki knezovi uživaju ista ili slična prava i na području svih svojih posjeda, pa su oprosti, koje oni daju od plaćanja daća i carine, često mnogo širi. Tako npr. godine 1315. knezovi Dujam i Fridrik daju spomenutom redu povlastice koje se odnose na sve njihove posjede. Oni izričito određuju da je sve štogod redovnici toga reda kupuju ili prodaju oprošteno od plaćanja svake maltarine, daće ili »trgovine« i svake druge daće.⁷

Odredbe o senjskoj »trgovini« nalazimo i u statutu što su ga krčki knezovi Ivan i Stjepan godine 1388. dali gradu Senja.⁸

»Trgovina« je općeniti naziv za daće s kojim se opterećuje trgovina i promet robom. Ona se osobito javlja i na području dobara knezova Frankopana. Ubirač te daće naziva se »trgovac«, a tako se naziva i zakupnik prihoda te daće, jer se njezino ubiranje često daje u zakup.⁹

Godine 1471. Senj dolazi u posjed Matije Korvina koji na čelo uprave toga grada postavlja svojega kapetana. Premda je isti kralj već godine 1472. Senjanima potvrdio stare pravice, nije im time vratio staro uređenje: na čelu grada ostaje kraljevski kapetan, najprije s malim ovlaštenjima, kasnije sa sve većim. I senjska »trgovina« postaje sada opet kraljevskom daćom. Na mjesto »trgovca« feudalnih gospodara stupa kraljevski ubirač.

»Trgovina« se i sada ubire po starim propisima, posebno uz poštivanje odredaba senjskog statuta od godine 1388, koji sadrži ne samo posebne povlastice koje su uživali senjski plemići i ostali građani, nego i opće propise koji se odnose na plaćanje različitih senjskih daća, pristojba te izravnih poreza koji su se pobirali na području Senja.

⁴ Opširno Timon, *Ungarische Verfassungs- und Rechtsgeschichte*, Berlin 1904, str. 257 i dalje. V. i Herkov, *Građa za financijsko-povijesni rječnik feudalne epohe Hrvatske (svezak drugi) pod iura regalia*. Dalje: Herkov, *Građa*.

⁵ Codex vol. 5, pag. 177—178.

⁶ Codex vol. 8, pag. 157. V. i pag. 347, a. 1313.

⁷ Codex vol. 8, pag. 381.

⁸ Lat. tekst objavio M. Magdić u knj. III *Arkiva za povjestnicu jugoslavensku* (Zagreb, 1854), str. 141—170. Sačuvao se i hrvatski prijevod toga statuta prema prijepisu od godine 1701, o čemu je na drugom mjestu govora.

⁹ V. Herkov, *Građa*, II. str. 522 i dalje.

2. CJENICI SENJSKE CARINE

a) Cjenici od godine 1577. i 1628.

Na drugom je mjestu spomenuto da je kralj Rudolf godine 1577. novim cjenikom uredio pitanje senjske carine. Taj cjenik je obnovljen godine 1628. Tada je izdan kao cjenik kralja Ferdinanda i to s doslovno istim tekstom kao cjenik od godine 1577.

Iz godine 1769. potječe noviji prijepis cjenika od godine 1577, ali se on po svojem sadržaju bitno razlikuje od cjenika iz godine 1577, premda je na njemu potvrđeno da se radi o prijepisu toga cjenika.

Pobliže o izvorniku cjenika od godine 1577. saznajemo iz izvještaja senjskog kapetana Hansa Albrechta Herbersteina od 1639. godine,¹⁰ kojim on dokazuje neopravdanost tužbe Nikole Frankopana da mu se prizna pravo na Jablanac i Starigrad.

Herberstein ovdje navodi da na cijelom potezu od Ledenica do Senja vrijedi carinski cjenik o godine 1577. Izvornik toga cjenika ponio je u Beč senjski kapetan Augustin Paradejser, da bi ga tamo dao »renovirati«. To je moglo biti godine 1627.¹¹ Herberstein spominje da u njegovo doba postoji samo ovjerovljeni hrvatski prijevod toga cjenika.

Iz toga izlazi da je uz njemački izvornik, kojim su se služili kraljevski carinici, postojao i hrvatski prijevod, očito s razloga, što senjski građani i stanovnici susjednih mjesta, koji se u pretežnom dijelu javljaju kao obveznici po tom cjeniku, uopće nisu znali njemački.¹²

Zanimljivo je da je Ferdinand godine 1628. potvrdio cjenik od godine 1577, dakle, poklapa se s odlaskom Paradejsera, koji je prema tome uspio s namjerom da isходи »renoviranje« tog cjenika. Nije međutim razumljivo da se senjski kapetan Hans Albrecht Herberstein godine 1639. još uvijek poziva na stari cjenik od godine 1577.

Treba spomenuti i to da se ti cjenici ne nalaze u popisu spisa senjskog arhiva što ga je godine 1683. sastavio Pavao Ritter-Vitezović, a nema ga ni u registama isprava iz senjskih arhiva koje je objavio Mile Magdić.¹³ Cjenici su se po svoj prilici nalazili kod carinika koji su po njima ubirali carinu i ostale daće. Prijepisi cjenika s kojima sam se služio nalaze se danas u Državnom arhivu u Trstu, kamo su dospjeli u

¹⁰ Lopašić, Spomenici Hrvatske krajine II, str. 214. Dalje Lopašić.

¹¹ Te godine bio je senjski kapetan A. Paradeiser. Lopašić III, str. 469.

¹² Jezik Senjana bio je hrvatski. Tek senjski kapetan, njemačka posada i kraljevski organi služili su se njemačkim jezikom. Dokaza za to imamo dosta, ali ovdje spominjemo samo jedan od njih koji je osobito značajan. M. Zjačić upozorio me je na hrvatski prijevod Senjskog statuta od godine 1388. Taj je prijevod datiran s godinom 1701, ali je svakako mnogo stariji. U to doba postojao je naime već noviji statut od g. 1640. Stoga će to biti prijepis starijeg prijevoda, jer nije vjerojatno da bi se stariji statut koji je novijim statutom u mnogim točkama bitno izmijenjen, u to doba prevodio, a ne upravo taj noviji. M. Zjačić objavit će taj hrvatski prijevod u najkraće vrijeme, pa će se tada više o tom prijevodu saznati.

¹³ Vjesnik Zemaljskog arhiva I 1899, str. 139—155 i 244—251. Magdić je objavio i kratki popis onih isprava koje je Vitezović popisao, a koje su u toku vremena nestale pa ih on više nije našao. V. cit. Vjesnik II/1900, str. 186—189.

doba kada se u Trstu nalazila Intendenza commerciale per il Littorale gdje se i danas nalaze.“

Rukopis je prijepis izvornika na lošem njemačkom jeziku. Prepisivač očito nije znao mnogo riječi pročitati pa ih je preslikao, odnosno pri prepisivanju iskrivio. Zbog toga se često ne može izravno utvrditi o kakvoj se radi, nego se to izvodi uspoređivanjem s novijim tekstom od godine 1769. Kadšto nije ni to moguće, jer su u novijem rukopisu mnogi nazivi robe izostavljeni, a jedan od razloga tome bit će nečitljivost predloška.

Rukopis se sastoji od dva dijela. Prvi ima 21 stranu i sadrži noviji cjenik kojim je godine 1628. kralj Ferdinand potvrdio stariji cjenik od godine 1577. Naslov mu glasi:

Ferdinad der Ander von Gottes Gnaden erwölter Römischer Kayser zu allen Zeiten Mehrer des Reichs.

Instruction und Ordnung, wie und wasmassen mann Unsern Trentes und Mauth zu Zenng von einer jeder Sorten unterschiedlich einnehmen soll, . . .

Slijedi doslovni tekst drugog dijela starijeg cjenika s istovetnim završetkom ali s ovim datiranjem:

Gegeben in unserer Statt Wienn den dreyzehnten Tag Septembris nach Christi Geburt, im Sechzehnhundert acht und zwanzigsten, unserer Reiche, des Römischen im Zehnten, des Hungarischen im aylyftenn und des Bömischen im zwelften Jahr.

Istom rukom kao rukopis dodani su i potpisi:

Ferdinand, ispod njega: Antonius Abt zu Cremsmünster, desno: Ad mandatum Electi Domini Imperatoris proprium Ja. Rud. Holzer, Fri. Pluenis (?).

Drugi dio rukopisa sadrži na 29 strana stariji cjenik od godine 1577. Taj dio donosimo u prilogu.

Kako se to u naslovu naglašuje, ovdje se radi ne samo o tridesetničkom (carinskom) cjeniku, nego i o mitničkom cjeniku, tj. ovdje su utvrđene stare pristojbe na promet robe i stoke koje su nekadašnji gospodari Senja ubirali. Odatle i različita olakšanja i oprosti senjskih plemića i građana od redovitih daća, o čemu će još biti govora.

Rudolfov carinski i mitnički cjenik od 1577. godine koji je godine 1628. potvrdio Ferdinand dijeli je na ove dijelove:

1. Opći cjenik

- a) uvoz morskim putem
- b) izvoz morskim putem
- c) uvoz kopnenim putem
- d) izvoz kopnenim putem

2. Cjenik po kojemu carinu i maltarinu plaćaju plemići i građani

- a) uvoz morskim putem
- b) izvoz morskim putem

* Fasc. 852 1866/133.

- c) uvoz kopnenim putem
- d) izvoz kopnenim putem.

Cjenik sadrži propise koji se odnose na:

- 1 uvoznu, provoznu i izvoznu carinu
2. tržne daće
3. lučke daće (alborazium, »albarosch«!)
4. vagarinu
5. maltarinu koja se plaća pri ulazu kola i ravna se po vrsti i broju tegleće marve
6. odredbe o zakupu prava mesarenja i vinotočja
7. kaznene propise
8. propise o plaćanju daća na izgradnju brodova, dakle, porez na proizvodnju, i
9. propise o raznovrsnim povlasticama s obzirom na plaćanje predviđenih daća.

Carina i ostale daće u pravilu se plaćaju u gotovu novcu, iznimno u naravi. Npr. pri uvozu svinja kopnom daje se od 10 svinja po jedna. Ako ih nema deset, plaća se carina u gotovu. Slično kod izrađevina od drva: i tu se od 10 komada daje jedan komad ili po vrijednosti od svakih 10 soldina jedan. Kod izvoza svinja daje se od 30 po jedna ili ako ih nema 30, tada se od svake svinje plaća izvozna carina od 4 soldina.

b) Cjenik od godine 1769.

Cjenik od 1577. odnosno 1628. nesumnjivo se primijenjivao i u 18. stoljeću. To nam dokazuje činjenica, što godine 1769, prilikom istraživanja pitanja ubiranja carina i drugih daća na području Senja radi njegova uređenja i suglašavanja s općim carinskim propisima i cjenicima, senjski carinici dostavljaju bečkoj komori »prijepis« cjenika od godine 1577. Zaista je to iskrivljeni slog tog starog cjenika u kojemu je mnogo toga mijenjano, a još više izostavljeno. Ali, iz izvještaja carinika izlazi da se oni nisu ni ovog iskrivljenog cjenika držali. Glavni carinik i njegov protuustavnik su prema primljenim uputama od godine 1749. i slijedećih godina sastavili posebni popis daća koje su ubirali u Senju i na području podružnih carinarnica u Karlobagu i Jablancu. Taj je popis sastavljen na njemačkom jeziku abecednim redom, ali je mnogo razumljiviji od starijih cjenika. Carinske stavke utvrđene su po određenoj količini robe u stalnim novčanim iznosima. Tek iznimno se predviđa davanje carine i daća po komadu (npr. koža, krzno, volovi, jagnjad itd.)¹⁵

»Prijepis« cjenika od godine 1577, koji je godine 1769. izrađen, mnogo je kraći od izvornika. On se dijeli samo na tri dijela:

- 1 carina na uvoz morskim putem
2. carina na izvoz morskim putem
3. carina na uvoz i izvoz kopnom.

¹⁵ Kriegsarchiv, Wien 1769, Fasc. 16, 130—42.

Uvozna i izvozna carina kopnom jednaka je. Propisa o povlasticama i oprostima senjskih plemića i građana više nema. U to doba naima vrijedi novi statut za Senj od godine 1757, a taj ne predviđa povlastice koje su odlika starog statuta.

I po ovom »prijepisu« cjenika carina iznosi u pravilu tridesetinu vrijednosti uvezene ili izvezene robe. Iznimke su ove:

1. stavka carine je utvrđena novčanim iznosom, a daje se po komadu, od određene količine ili težine,
2. carina se daje u naravi. Npr. pri uvozu ili izvozu kopnenim putem od 30 švinja daje se jedna. Od drvenine se daje od deset komada po jedan, upravo tako, kako je to propisano u cjeniku od 1577.

Kako je već navedeno, senjski carinik je uz svoj »prijepis« starog cjenika izradio i posebni popis po kojem je on zaista pobirao carinu. Ovaj popis nije toliko važan zbog visine carine koja se plaća, nego zbog toga, što je on ogledalo one robe koja se najviše uvozi i izvozi, pa se na temelju njega može dopuniti slika o gospodarstvu grada Senja i senjske krajine u 18. stoljeću, a posebno o trgovini u tim krajevima.

Radi boljeg razumijevanja dodan je u prilogu prijevod toga nje-mačkim jezikom pisanog popisa, također razvrstan abecednim redom.¹⁴

O cjeniku senjskih daća od godine 1577. i njegovu odnosu prema starijim propisima

Već u toku 16. stoljeća javlja se težnja Habsburgovaca da uredje pitanje carina koje su uz kontribuciju spadale među najvažnije prihode kraljevske blagajne. U to razdoblje pada i naš cjenik senjskih carina i daća od godine 1577.

Novi cjenik izgrađen je na temeljnom načelu da se u ime uvozne i izvozne carine plaća tridesetina vrijednosti robe koja se uvozi ili izvozi. Zato je u samom naslovu cjenika označeno da se po njemu u Senju plaćaju kraljevski »trentes« i maltarina (Mauth) koja obuhvaća sve one daće i plaćanja koja nisu uvozna ili izvozna carina.

Iz njega saznajemo da se pojedine stavke senjskih daća u odnosu prema starim propisima nisu mnogo mijenjale. Na svaki način, ovaj je cjenik prema prilikama i potrebama razrađen i prilagođen sličnim cjenicima u austrijskim zemljama, posebno riječkim cjenicima. Ima i dosta odstupa od načela plaćanja tridesetine, tj. u takvu se slučaju predviđa plaćanje s određenim novčanim iznosom od određene količine odnosne robe. Čini se da se tu u glavnom radi o onim stavkama koje su predviđene starijim propisima, a to je prvenstveno statut od g. 1388.

Taj statut odlikuje se množinom propisa koji se odnose na prihode feudalnih gospodara koje su oni ostvarivali na području Senja. Ima tu propisa o izravnim porezima, o tlaci i o besplatnim službama, o različitim pristojbama i obvezama, a posebno o carinama, lučkoj pristojbi i drugim daćama.

¹⁴ V. prilog 3.

Sve se to navodi u vezi s oprostom senjskih plemića i građana od plaćanja ili naprotiv, u vezi s naglašavanjem njihove obveze plaćanja po općim propisima.

Uspoređujući te odredbe s propisima cjenika od godine 1577. dolazimo do zaključka da su se te odredbe i u tim propisima poštivale i da su mnoge stavke u oba slučaja suglasne.

Nepromijenjena je npr. stavka za uvoz soli (1 star 4 denara ili bagatina), vina (1 star 1 soldin), svinja (od glave 4 soldina ili Schillinga), pa za izvoz konja na koji se plaća desetina.

U statutu i u cjeniku nalazimo propis od tzv. oćasini ili reparini (Schwanzgeld) koja se plaća od tegleće marve kojom se roba dovozi u grad.¹⁷ Po statutu ona iznosi 1 soldin po glavi, a prema cjeniku od konja 1 soldin, a od ostale marve po glavi samo 1 denar (bagatin).

Prema statutu plemići i građani mogu bez plaćanja daća uvoziti 8 stara vina, a takav propis predviđa i cjenik.

I globe se podudaraju u oba propisa. U jednom i drugom slučaju plaća se za krijumčarenje novčana kazna od 24 lira ili kako to propisuje cjenik »24 Wälisch Pfunde«.

Ima više takvih propisa koji su suglasni, ali ima i takvih koji ili u jednom ili u drugom slučaju nedostaju.

U statutu se npr. predviđa poseban »datium animalium«, daća na stoku koja je određena za klanje. Te daće u cjeniku nema, pa je ona u to doba valjda uređena posebnim propisom.

Isto vrijedi i za porez na trgovački promet robe koji se prema statutu plaća prema visini obavljenog prometa, dakle, ima značaj poreza na promet. Iznosi 1% za plemiće, 1 1/2% za građane i 2% za ostale. Postoji i solna daća koja se plaća po prometu soli, koja je izražena količinom soli. Tih propisa nema u cjeniku.

Uz statut daje nam dobru građu za upoznavanje starih senjskih daća i ugovor koji je Venecija godine 1408. sklopila s gospodarom Senja Nikolom knezom krčkim. Tu se u pojedinostima nabroja uvozna i izvozna roba uz naznaku carine koja se od nje ima platiti.¹⁸ Razumije se da se tu u velikom dijelu radi o iznimkama od redovitog cjenika i o trgovačkim pogodnostima. Ipak, ima i takvih propisa koji nam u nekoliko slučajeva omogućuju povezivanje propisa statuta s propisima cjenika.

Prema navedenom možemo zaključiti, da su kraljevski carinici ubirali senjsku carinu i daće po starom cjeniku, a bez obzira na propise koji su vrijedili za ostalo područje Hrvatske.

Senjske daće pokazuju, dakle, izvjesnu stabilnost, a ona je uvjetovana s inozemnom trgovinom koja je odlika senjske luke kroz vijekove.

U 16. stoljeću su za ostalo područje Hrvatske vrijedila dva cjenika, koji su izdani godine 1539: jedan za područje Slavonije, a drugi za po-

¹⁷ Herkov, Građa II str. 191.

¹⁸ P. Matković, Trgovački ugovor republike mletačke, sklopljen sa knezovima senjskim godine 1408. i 1455. (Arhiv za povjestnicu jugoslavensku knj. VII, 1863, str. 149. — Ljubić, Listine knj. V, str. 122. Ovaj je ugovor važan i s razloga, što se njime uz plaćanje daća u Senju ugovara i plaćanje daća na Vratniku, u Brinju i Modrušu.

druče Hrvatske.¹⁹ Određujući za Senj posebni cjenik, kralj Rudolf izričito narušuje načelo jedinstvenosti carinskog područja, što dovodi do dugotrajnih sporova.

To je uostalom dio politike Habsburgovaca da Hrvatsko primorje otkinu od ostalog područja Hrvatske. Uz posebni senjski carinski cjenik postoji i posebni bakarski cjenik, pa dalje i riječki cjenik. O tim cjenicima bit će na drugom mjestu govora, ali već na ovom mjestu treba spomenuti da se oni u mnogočemu oslanjaju na austrijske carinske cjenike i propise. Nakon organizacije Karlovačkog generalata Senj zajedno s Karlobagom i Jablancom potpada pod taj generalat kojemu se tim osigurava izlaz na more i mogućnost snabdijevanja vojske uvozom morskim putem. Prepuštena mu je i senjska solna trgovina ali je njegov općeniti utjecaj na senjsku trgovinu mnogo veći. Zbog toga se pokazuje potreba jačeg povezivanja između Karlovca i Senja kao i bržeg otpremanja robe. To je ujedno jedan od faktora koji su doveli do gradnje poznate Karlove ceste.

Upravo zbog kidanja jedinstva carinskog područja Hrvatske pitanje senjskih carina nije ostalo lokalnog značaja. Uvođenjem takvog posebnog cjenika umanjuju se carinski prihodi Hrvatske. Otpor koji tome pružaju hrvatski staleži, jasno se odražuje u njihovu nastojanju da se pitanje tih prihoda riješi u korist Hrvatske. Oni se protive i samovolji senjskih kapetana koji za sebe pridržavaju prihode senjske tridesetnice, premda su oni određeni za popravak gradskih utvrda.²⁰

Važnost pitanja senjske carine dokazuje i činjenica da se to pitanje raspravlja na zajedničkom saboru.²¹ Usprkos tome, senjska se carina nesmetano ubire po cjeniku od godine 1577, koji je kasnije jednostrano izmijenjen, kako to dokazuju dalje navedeni cjenici.

3. POVLASTICE I OPROSTI SENJANA

U statutu od g. 1388. i od g. 1640.²² plemićima (nobiles de Segnia) daju se znamenite povlastice i oslobođenja od plaćanja poreza i daća. I građanima (cives) priznaju se nekoje od tih povlastica.

Ove povlastice i oslobođenja dolaze do punog izražaja i u našim cjenicima.

U cjenicima javljaju se međutim i druge povlastice. Npr. prodavači kruha²³ oprošteni su plaćanja daća. Taj oprost temelji se na povelji od

¹⁹ Horvat, Hrvatske carine god. 1539. (Vjesnik Zemaljskog arhiva 12/1910, str. 230—234).

²⁰ Zaključci hrvatskog sabora I, str. 200, a. 1655, str. 239, 1659, str. 252, a. 1662 itd.

²¹ V. npr. zak. čl. 1638:42 (treba riješiti pitanje senjske carine), 1647:50 (traži se uređenje pitanja »tricesimae Regiae et Regni in Partibus Maritimis et Croaticis«), 1649:32 (traži se uređenje senjske carine koje troše senjski kapetani u svoju korist) itd.

²² M. Magdić, Statut kralja Ferdinanda III od godine 1640. za grad Senj (Vjesnik Zemaljskog arhiva II, str. 78—97).

²³ »Prott-Petschaft« = Brod-Betschaft = pekarski ceh.

1532. godine, kojom je kralj Ferdinand oprostio Senjane od plaćanja daće na meso i kruh.²⁴ Tu nalazimo i posebne propise za trgovce iz Ankone, pa propise za uvoz vina iz različitih krajeva, povlastice za Dalmatince koji uvoze domaće tkanine. Ovamo spada i povlastica za trgovce koji donose robu na jurjevski sajam, itd.

Najuglednije su međutim povlastice koje se priznaju plemićima i građanima. To su »nobiles« i »cives« statuta.

»Nobiles de Segnia« senjskog statuta nazivaju se i patricijima. Nije svaki plemić koji živi u Senju patricij, nego samo onaj komu gradsko vijeće to posebnom poveljom prizna.

Statutom od g. 1388. predviđeno je da pravo priznavanja statusa patricija imaju senjski plemići, što je potvrđeno i statutom od g. 1640.²⁵ Sačuvane povelje o podjeljivanju patricijata dokazuju nam da su takve povelje izdavali gradski suci »una cum nobilibus Segnensibus in cancellaria communis... ad consilium generale congregati...«²⁶

Na isti način daje se i pravo građanstva.

Patricijatom, odnosno primanjem među građane, stječu se i sva prava i povlastice koje su uopće patricijima, odnosno građanima priznata.

Budući da su ta prava i povlastice u toku stoljeća mnogo puta potvrđivane, one se ne mogu mimoći ni pri donošenju općih cjenika daća. Njih predviđa i cjenik od godine 1577. odnosno od godine 1628. Tu nalazimo posebni odjeljak koji o tom govori. Naslov mu je »Ordnung wie und was massen di sintellemene und Bürger zu Zenng den trentes und Mauth bezahlen müssen«.

»Sintellemeni« su senjski plemići, naziv koji je izveden iz venecijanske riječi »zentilomi« (prema talij. »gentiluomi«).

Bit će da se već u 16. stoljeću vodi strogi račun o tom, tko ima pravo na spomenute povlastice. U toku 18. stoljeća vodi se popis o svim plemićima i građanima, pa nam je nekoliko takvih popisa i sačuvano.

Jedan takav popis plemića koji potječe iz polovice 18. stoljeća sadrži ova imena: Aichelburg, Buhovac, Carina, Celovich, Chiolich, Chiudino-

²⁴ Kukuljević, Senj, str. 7. V. M. Magdić, Regesta važnijih i znamenitijih izprava senjskih arhiva, Vjesnik Zem. arhiva I, str. 148 (Rex Ferdinandus Segniensibus concedit, ut in ipsa civitate sales, solutis solvendis, carnes vero ac panes sine omni solutione, durante suo beneplacito, emere et vendere libere possint).

²⁵ 152: Item, quod dicti nobiles ciuitatis Segniae habent iurisdictionem creandi nobiles et eciam ciues qui non essent de ciuitate Segnie. — Isto i statut od godine 1640. (CXXXIII).

²⁶ Iz 18. stoljeća sačuvan je privilegij obitelji Daničića. Tu se navodi »kako mi ordinarij sudci ovoga kraljevskoga i slobodnoga grada Segna... budući se u caneceleriu našu skupno Gospodom Vlasteli, Vlastelsko Viće polag zakona i običaja sakupili, dojde pred nas i pred isto viće gospodin Mate de Daničić... dabi mi... istoga gda de Daničić u broj od Vlastel prijeli... Njegovoj molbi je udovoljeno »prez najmanjega prejudicia Zbora Vlastelskoga«, s time da mu se priznaju prava povlastice koje uživaju »ostala gda Vlastela aliti respective Patriciji ovoga kraljevskoga i slobodnoga grada Senja«.

vich, Cognicovich, Danicich, Demelli, Domazetovich, Dragancich, Homolich, Hreljanovich, Kollakoch, Kuhacevich, Lallich, Marchioli, Mattiassevich, Millanes, Milletich, Pauss, Portner, Rafaelis, Ritter, Rucich, Stauber, Susan, Tomljanović, Vragnanin, Vukassovich, Wernegg.²⁷

Uz ime svakog od njih označena je godina sticanja plemstva. Zadnja godina koja se ovdje spominje je godina 1751. a iz toga zaključujemo da je popis sastavljen oko te godine.

Kasniji popisi od godine 1758. i 1766. razlikuju se od toga popisa. U njima nedostaje više obitelji koje su unijete u stariji popis.

U popisu od godine 1758. spominju se ove plemićke obitelji s oznakom godine, kada su stekle patricijat:

Chiolich (1585), Chiudinovich (1646), Cognicovich (1742), Danicich (1742), Demelli (1751), Domazetovich (1720), Homolich (1666), Kollakovich (1745), Millanes (1645), Milletich (1665), Mattiassevich (1651, 1600), Rucich (1698), Stauber (1751), Stipanovich (1742), Sussan (1756), Tomljanovich (1742), Vragnanin (1699), Vukassovich (1665).²⁸

Obitelji koji se spominju u popisu od godine 1758, a nema ih u popisu od godine 1766, su ove:

De Santis (1585), Portner de Höflein (1682), Kuhacevich (1720), Lalich (1720), Lang (?), barun Benzoni (1756), de Marburg (1756), Marotti (1756), Minoli (1756), Pettazzi (1756), Zandonati (1756).²⁹

Iz godine 1758. i 1766. potječe i popis senjskih građana. Ovdje se spominju ove obitelji uz oznaku godine, kada je građanstvo stečeno:³⁰

Battaglia (1665), Bogut (1666), Buhovac (1695), Carina (1720), Celovich (1649), Cognikovich (1720), Demelli (1682), Domazetovich (1665), Dragancich (1720), Fritzlⁿ (?) Helmen (1698), Jurjevich (1724), Klisaninⁿ (?), Krivosich (1742), Kuhacevich (1698), Lukcinich (1665), Pasquich (1742), Krivosich (1742), Polocanin (Polliczanin) (1665), Radojcevic (1660), Raffaelich (1666), Rosanich (1742), Rucich (1665), Salapan (1665), Simich (1720), Stipanovich (1642), Tomljanovich (1698), Tintor (1720), Vignaninⁿ (?), Vuksich (1695), Vukdragovich (1751).

Iz godine 1763. i 1766. potječe popis karlobaških građana koji su izabrani u gradski magistrat.³¹ I taj popis dokazuje da je većinu građana senjske krajine činio domaći živalj. Godine 1763. izabrani su u karlobaški magistrat: Martin Diminić, Antun Dorligo, Antun Lukatela (Locatelli), Wolfgang Suvić, Andrija Kumanović, Ivan Butorac, Ivan Markvart,

²⁷ Ovaj se popis čuvao u arhivu grada Senja pod brojem LXVI. Objavio ga je Mile Magdić u Starinama Jugoslavenske akademije knj. XII, 1880, str. 224—227.

²⁸ Kriegsarchiv, Wien Commercialia Fasc. 9, 45—15. Objavio M. Magdić, Starine knjiga XVII, 1885, str. 49—51 prema popisu koji se nalazio u arhivu grada Senja.

²⁹ Ibid. Fasc. 9, 49—37.

³⁰ Kriegsarchiv, Wien Commercialia Fasc. 9, 45—15 i 49—37. Popis iz godine 1758. obavio je M. Magdić u Starinama (knj. XVII, 1885, str. 51—53).

³¹ Nedostaje u popisu godine 1758.

³² Kriegsarchiv, Wien Commercialia 8 47—35, 8 47—45.

Josip Kumanović, Francesco Fustioni, Nikola Kovačević, Petar Bevanđić, Ivan Matočić, Pavao Kovačević, Martin Prpić, Pavao Samanić i Gašpar Ivanković.

Godine 1766. u magistratu se javljaju: Juraj Homolić, Ivan Butorac, Antun Lukatela, Antun Dorligo, Nikola Prpić, Ivan Markvart, Ivan Matošić, Ivan Mandelić, Martin Prpić, Nikola Kovačević, Bartolomej Brajković, Pavao Samanić, Antun Suvić, Wolfgang Suvić, Nikola Samanić, Gašpar Ivanković, Petar Bevanđić.

Ovi popisi dokazuju i to, da se sastav Karlobaškog magistrata u 18. stoljeću mijenjao, što odgovara tadašnjim političkim propisima toga kraja.

Spomenuti popisi dokazuju da su žitelji Senja i Karlobaga bili pretežno Hrvati.

Podsjećamo ovdje da je Statut što ga je Karlobagu dala Marija Terezija izdan na hrvatskom i talijanskom jeziku, što za ono doba ima veliko značenje: pri donošenju osnovnih propisa o upravljanju toga grada nije se moglo mimoći da pretežni dio građanstva toga grada ne vlada talijanskim jezikom. To vrijedi i za Senj. Za njegovo područje izdan je veliki broj propisa i naredaba na hrvatskom jeziku. Nekoje od njih spominjemo na drugom mjestu.

Nešto o prihodima senjske carine

Senjska je »trgovina« u starije doba svakako odbacivala znatne prihode, premda su se od nje davali mnogobrojni oprosti i velike olakšice. Prihod je išao u korist gospodara, tj. poslije templara ubiru je krčki knezovi, odnosno Frankopani. Kada je godine 1471. ban Blaž Mađar zauzeo Senj i postao njegovim prvim kraljevskim kapetanom, prešlo je na njega pravo pobiranja senjske trgovine koja je od toga doba ponovno postala kraljevska daća. Ali se i tada sačuvala prava Senjana na olakšice koje su bile predviđene u njihovu statutu i njegovim dopunama, a koje su često potvrđivane. Premda su kraljevski kapetani ta prava Senjana vrijeđali i prisvajali prihode od senjske carine, kralj Vladislav odredi godine 1498. da se prihod senjske »trgovine«, tj. tridesetnice koju su plaćali senjski građani kroz tri godine, upotrebi za popravak gradskih utvrda.³³

Jedan dio prihoda senjskih carina i daća daje se i za druge potrebe u gradu, u prvom redu za pomoć samostanima i svećenicima.³⁴ a onda

³³ O svemu naprijed navedenom v. Kukuljević, Njeke gradine i gradovi u kraljevini Hrvatskoj, sv. II (Zagreb, 1861): Grad Senj. — M. Magdić je u Vjesniku Zemaljskog arhiva u Zagrebu (godina I/1899, pag. 140—155) objavio »Regesta važnijih i znamenitijih izprava senjskih arkiva«.

³⁴ Lopašić, I 18, a. 1554: odobrava se potpora od 200 florena za samostane i bolnice; Op. cit. I 120, a. 1583: senjskim kanonicima odobrava se godišnja potpora od 100 florena na račun tridesetnice koja se ubire u Senju, Brinju i Otočcu. Op. cit. II 19, a. 1612: iz prihoda senjske tridesetnice (trentes) daje se potpora Dominikancima. V. i Op. cit. II 23, a. 1612.

i za ulje za rasvjetu u senjskim utvrdama i na Nehaju.³⁵ Događa se, međutim, da ti prihodi ne dostaju ni za tu rasvjetu, kako se to razabire iz izvještaja od godine 1600.³⁶ Razlog tome je činjenica, što je u to doba senjska luka zatvorena pa nema prometa.

Tom umanjenu prihoda od senjskih carina i daća doprinosi i spor oko tih prihoda. Frankopani su nekada ubirali te prihode ne samo na području vinodolskih imanja, nego i u Senju i na području senjske krajine. To su pravo za sve svojatali i nakon gubitka Senja. Iz izvještaja senjskog kapetana Albrechta Herbersteina od godine 1639. razabire se da Frankopani i u to doba traže pravo ubiranja daća uzduž cijele obale od Novoga do Jablanca. Herberstein pobija to traženje navodom da na tom području vrijedi kraljevski cjenik a koji je izdan 1577, što dokazuje da je pobiranje tih daća kraljevsko pravo,³⁷ o čemu je već bilo govora.

Zanimljiv podatak o prihodima senjske carine i daće, kao i senjskim solnim prihodima potječe iz godine 1733—1737. odnosno 1747—1748.³⁸

U to doba su prihodi senjskog tridesetničkog ureda već ustaljeni. Oni se dijele na:

1. prihod od carine (tridesetine)
2. prihod od vinske daće
3. prihod od daća na promet drvom, tj. daće koja se po utvrđenoj tarifi ubire od drva (osobito građevnog drva, jarbola, vesala, dasaka itd.)
4. prihod od žitne daće
5. ostali prihod.

Taj ostali prihod naziva se »Klein-Quarantes«. »Quarantes« je inače naziv za carine i daće na području Rijeke prema posebnoj tarifi koja je tamo vrijedila.³⁹ U Senju bit će to sitniji prihodi od daća koje nisu bile predviđene u temeljnoj tarifi, nego su kasnije pridošle.

Uz glavni tridesetnički ured u Senju (Mauthamt, Mauth-Ober-Amt) te se daće ubiru u njegovim filijalnim uredima u Karlobagu, Jablancu, Ledenicama i Sv. Jurju.

Prosjek prihoda 1747—1748. bio je 3.950 rajnskih forinta i 14 krajcera. Taj prihod teretili su ovi izdaci:

³⁵ Lopašić II, str. 28, a. 1612.

³⁶ Lopašić I, str. 280.

³⁷ Lopašić II str. 214, a. 1639. Spor je mnogo stariji. Već godine 1479. kralj Matija zabranjuje kaštelanu kneza Ivana Frankopana da ubire od Senjana daće (tributum), budući da oni uživaju oprost od plaćanja daća »in personis, rebusque et bonis eorum« (Lopašić I str. 1, a. 1479).

³⁸ V. I. Erceg, Gradivo o ekonomskoj politici i trgovačkom prometu na Sjevernom Jadranu (Senj—Rijeka—Istra—Trst) u 18. stoljeću (P. o. iz Vjesnika Historijskog arhiva u Rijeci i Pazinu sv. XIII, 1968, str. 7—75). Ovdje objavljena građa je vrlo dobar prinos za upoznavanje ekonomskih odnosa, posebno trgovačkog prometa na sjeveru Jadrana.

³⁹ O tom opširno v. F. Gestrin, Mitninske knjige 16. in 17. stoletja na slovenskem« (Ljubljana 1972).

	forinta	krajcera
1. Plaće filijale u Jablancu	352	
2. Deputati kaptolu i samostanima	158	55
3. Stanarina carinika u Jablancu	9	4
4. Troškovi osvjetljenja utvrda i luke	30	36
5. Doprinos gradu Senju	300	—
6. Plaća liječnika	300	—
Ukupni izdaci	1.150	35
Višak prihoda nad izdacima	2.799	39

Od toga se mnogo ne razlikuje ni prosjek čistog prihoda za vrijeme od 1733—1741, koji iznosi 3.365 forinta.

Značajno je da je senjski tridesetnički ured u to doba već spojen sa senjskim solnim uredom. Takva je organizacija postojala i u 19. i 20. stoljeću.⁴⁰

Važnost soli u senjskoj trgovini dokazuju sačuvani računi. Prema prosjeku od godine 1747—1748. iznosio je godišnji čisti prihod od prodaje soli 80.420 forinta, pa je prihod od senjskih carina i daća prema njemu neznatan.⁴¹

Na drugom mjestu je već prije iznesen promet soli u Senju koji ima dominantan položaj u solnoj trgovini, pa je istaknuto i to da je Senj imao posebne propise za solnu trgovinu.⁴² Važnost toga senjskog solnog reda (Rollo) naglašena je time da je on godine 1763. posebno tiskom izdan.⁴³ Značajno je da je tim redom dozvoljeno davanje koncesije za prijevoz soli i manjim brodovima, tj. od 1800 kabala (= 30 carra) na više.

Tridesetnički cjenik međutim nije samo važan radi ostvarenja prihoda, nego i radi reguliranja prometa izvjesnom robom. U prvom redu je to vino i drvena građa.

Vino je važan domaći proizvod i ubraja se među važne predmete dnevnog potroška. Stoga već statut od godine 1388. posvećuje pitanju uvoza i prodaje vina posebnu pozornost. Tu se predviđaju različiti oprosti i povlastice koje se prenose i u cjenik od godine 1577. Tu se predviđa i davanje u zakup krčme koja u starije doba pripada kneginji, a kasnije senjskom kapetanu.

⁴⁰ Kocijan, *Financijalno zakonoslovje*, Osiek 1889, str. 38: solni uredi spojeni sa carinarom bili su duž Hrvatskog primorja: Bakar, Karlobag i Senj.

⁴¹ V. Erceg op. cit. pag. 16—19. Ovdje objavljena građa daje potpunu sliku o prihodima od prodaje soli i o izdacima koji su uz nju vezani. — O tom v. i Herkov, *Mjere Hrvatskog primorja s osobitim obzirom na solne mjere i solnu trgovinu* (Rijeka 1971), osobito str. 190 i dalje.

⁴² Herkov, op. cit. str. 182. — *Solarski red za Trst, Rijeku, Bakar i Bakarac* izdan je godine 1769.

⁴³ *Kriegsarchiv, Wien 1764 44—32.*

Posebna povlastica senjskih plemića i građana je da mogu za kućnu potrebu uvoziti vino bez plaćanja carina, ali ne plaćaju carinu ni na uvoz vina koji su namijenili trgovini, ako ne prelazi količinu od 8 stara. Suglasnu odredbu predviđa i statut.

Postoji i trošarina na vino. Ona se plaća na prodano vino. U polovici 18. stoljeća iznosi 15 soldina od jednog barila prodanog vina.⁴⁴

Drvena građa je od posebne važnosti. Ona nije samo cijenjena izvozna roba, nego se mnogo troši za gradnju brodova. Izvori su puni propisa i odredaba o drvosječi i o uvozu i izvozu drvene građe i drvenine, pa i o njezinom korištenju za gradnju brodova.

Senjski škver ima svoju tradiciju koja seže u 13. i 14. stoljeće,⁴⁵ pa se nastavlja do 19. stoljeća.

Godine 1764. npr. Pietro Stauber u Senju gradi brod.⁴⁶ Nije to ponosna fregata poput ratnih brodova *Aurore* i *Stelle matutine*, koji se godine 1765. grade u Kraljevici,⁴⁷ ali je to brod koji je građen po nacrtima domaćeg graditelja i na domaćem brodogradilištu. Važnost senjskog brodogradilišta razabire se i po broju tamo izgrađenih brodova. U popisu senjskih i karlobaških brodova, koji su građeni od godine 1730. do 1764. od ukupno 27, u Senju je građeno 15.⁴⁸

Razumljivo je da i naši cjenici sadrže mnogobrojne propise i odredbe o drvu i drvenoj građi pa se pri proučavanju gospodarske povijesti Senja neće moći mimoići.

⁴⁴ Kriegsarchiv, Wien 1768 Fasc. 61—11: Patente di data 21 Giugno 1763. sopra la prevenzione e dichiarazione del contrabando del dazio commerciale di vino in Segna.

⁴⁵ Ljubić *Listine I*, str. 245 (Venecija gradi tri lađe u Senju). V. M. Magdić, *Topografija i poviest grada Senja*, str. 59.

⁴⁶ Kriegsarchiv Wien, *Commercialia* Fasc. 16 135—21.

⁴⁷ *Ibid.* 111—60, 74, 80, 105, 139 itd.

⁴⁸ I. Erceg, *Neki ekonomski momenti iz života Trsta, Senja i Karlobaga* (Ljetopis Jugoslavenske akademije knj. 70—1965, str. 293. — V. i Herkov, *Mjere Hrvatskog primorja, osobito str. 189 i 203.*

GRAĐA

SENJSKI CARINSKI I MITNIČKI CJENIK KRALJA RUDOLFA II od 22. studenoga 1577.

Rudolph der Ander von Gottes gnaden erwöhlter Römischer Kayser
zu allen Zeitten Mehrer des Reichs

INSTRUCTION UND ORDNUNG WIE UND WASMASSEN MAN
UNSERN TRENNTTES¹ UND MAUTH ZU ZENNG VON EINER JEDEN
SORTEN UNTERSCHIEDLICH EINZUNEHMEN SOLT, WIE HER-
NACH FOLGT

AM MEER HEREIN

Von Gulden sylbern Stück, auch von Tüchern, Seyd Waar, Wolle, Leinwat, ² wirdt genohmen der Trentes von dreissig Ducaten Werth ain, id est	Ducaten 1
Von Saffran, Pfeffer, Musscatnuss, Musscat-Blüt, von aller- ley Gewürz, gleicher weiss von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von Öll, und Malfasier von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von Halln, ³ von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von Feygen, von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von Puchsherndlein ⁴ von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von klein Weinper ⁵ und (und) Ziweben von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von Mallaun in der Suppen ⁶ von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Und von Pomeranzen nichts	
Von Mandeln von dreisyg Ducaten, ain id est	Ducaten 1
Von Papier von Dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von Käss von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von Schweinen Pachen ⁷ von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von Reyss und Furmaser ⁸ von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1

¹ Trennttes, trentes: tridesetnina, tridesetnica.

² Leinwat: Leinwand, platno.

³ Halln: Ahl-Fische, jegulje.

⁴ Puchsherndlein, Bockshörnern: ceratium, siliqua graeca, roščiči (Jo-
hhanisbrot).

⁵ Weinpeer: groždice.

⁶ Mallaun in der Suppen: posve iskrivljeno jer na drugom mjesto istoga
cjenika stoji »Lemoni in der Supen«. Prema tome ili je to limunov sok ili
su to kandirani limuni. U Gestrina ima (Trgovina slovenskega zaledja s pri-
morskim mesti od 13. do konca 16. stoletja, str. 162) ima »lemoni supen« —
limunov sok. — U cjeniku od godine 1769. to mjesto glasi »saftige Limonine«.

⁷ Schweinen Pachen: Bacon, sušena svinjetina, slanina. U cjeniku od god.
1769: gesaltzer und geselchter Speck.

⁸ Furmaser, Fürmaser: vrsta sira?

Von Kaparo ⁹ von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von Predt-Leden ¹⁰ von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von Kardawon ¹¹ von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von allerley Gefüll ¹² von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von allerley Eysenwerch, Pley, Kupfer, auch Zinn, von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von Kopainck, ¹³ Zisen, Sebeln, Satln, Paumwohl, Strick, Plachen, ¹⁴ Kozn ¹⁵ und von allen türkischen Gattungen wird genohmen von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von Haar werch, von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von Saiffen von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von Saliter von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von Waidtgarn ¹⁶ von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von allerley Crämerrey von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von Gallus, ¹⁷ Gumi, Vitriol, Grienspat, ¹⁸ Glerint ¹⁹ von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von allerley Glässern und Scheiben zum Fenster von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von einem Ross ders kaufft zahlt als oft von zehn Ducaten ain, oder von einem Ducaten zwölf Schilling	Ducaten 1
Und der dass Ross verkaufft, zallt zwelf Schilling Pfening, id est	β 12
Die von Ancona sein schuldig von hundert Ducaten ain Ducaten zugeben, gleichfalls die von Zenng zu Ancona, id est	Ducaten 1
Von einem Star Salz ain Schilling, id est	β 1
Wein von Puya und aus der March zallt man von einem Star drey Schilling, id est	β 3
Und von einem Star Essig drey Schilling, id est	β 3
Wein aus Dalmatia, Weintholl ²⁰ und Fryauil von einen Star zwei Schilling, id est	β 2

⁹ Kaparo: venet. caparo, kapri (začin).

¹⁰ Predt-Leden: drveni kapci.

¹¹ Kardawon: ispravno »kordovan«, koža iz grada Kordobe.

¹² Gefüll: Füllen, ždrijebe.

¹³ Kopainck: nepoznata značenja. U Gestrina (Mitninske knjige 16. in 17. stoletja na slovenskem, str. 136) ima »gopenigk«, što je vjerojatno isto. On ne daje turmač.

¹⁴ Plache: Blache, grubi pokrivač.

¹⁵ Kozn, Khotzen, Khozen: Kotze, vuneni pokrivač.

¹⁶ Waidtgarn: prema Waid (Isatis tinctoria) filum caeruleum flavum, bojadisani konac, osobito bojadisana vuna.

¹⁷ Gallus: šišarica, moguće i kiselina za štavljene kože (Gallussäure).

¹⁸ Grienspat: Grünspan, mjedna hrđa (boja).

¹⁹ Glerint: zeleni vosak?

²⁰ Weintholl: Vinodol.

Von einem Star Essig zwei Schilling, id est	β 2
Arbarosch ²¹ von einem Schiff so hundert Star tregt, zallt nichts, was aber über hundert Star tragen mag, zalt man albegeben von ainhundert Starn vier Schilling, id est	β 4
Item wann sich ein Schiff auf Zenger Gericht ²² angiet, so ist man von allen Güttern, als vill man darinen findt, trentes von dreissyg Ducaten ein zugeben, desgleichen Arbarosch wie vorgemelt zubezahlen schuldig, aber von einer Star Wein und Salz sein schuldig zubezahlen wie in obbemelten Posten begriffen.	
Am Jahrmarkt zu St. Georgen-Tag sein die Kauf-Leuth von Wein und Malfasier, Essich, Schweine-Fleisch, Öhl, Salz und von Rossen, wie in den obgemelten Posten begriffen, zubezahlen schuldig, aber von den andern Gütern sein die Kauf-Leuth alslang der Jahr-Markt gewehrt, frey; wo aber nach den Jahr-Markt einer mit Güttern nur ein Tag bleibt, so dann ist man den Trentes zubezahlen schuldig.	
Dalmatiner sein allzeit der groben Tücher oder Rascha ²³ frey. Was für Contraband auf des Königs von Hungarn Gründten oder Porten kommen, sind vor den Venedischen Schifen frei.	

AM MEER HINAUS

Erstlich von Hönig, Wax und Oxenheütt ²⁴ von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von Pley, Kupfer, Eysen, Stahl, ellerley Nägl, Huefeisen, und von allen Eisenwerch, zahlt man von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von Schweinen Fleisch von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von Haarwerch ²⁵ von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von Leinwat von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von allerley Strick von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von Inschliecht von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von ainem Ross ders kaufft, zahlt als oft von zehen Ducaten ain, aber von ainem Ducaten zwelf Schilling, thuet Ducaten	Ducaten 1
Und der das Ross verkaufft, zahlt	β 12
Von Gefüll ²⁶ von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1

²¹ Albarosch: alboragium, arboragium: vrsta lučke daće koja se plaća po broju jarbola lađa koje pristaju u luci. U cjeniku se plaća prema veličini lađe, i to samo sa veće lađe preko 100 stara nosivosti.

²² Gericht: »Gebiet«, područje.

²³ Rascha: gruba domaća tkanina.

²⁴ Oxenheütt: goveđa koža.

²⁵ Haarwerch: izrađevine od kose.

²⁶ Gefüll: ždrijebad.

Von ungemachten Tarzen und Hand Pegen ²⁷ von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Von ainer Ochsenhaut vier Schilling id est	β 4
Von einen Ochsen, acht Schilling, id est	β 8
Von einer Khue vier Schilling, id est	β 4
Von einem Esel zwelf Schilling, id est	β 12
Von einer Quartizen Waitz oder Mehl ein Schilling, id est	β 1
Von einer Quartizen Hiersch, Pau-Habern und Gersten, ain Pffening, id est	⌘ 1
Von einem Star Wein ain Schilling, id est	β 1
Von einem Star Essig ain Schilling, id est	β 1
Von Rudern, Segelpaumen ²⁸ zum grossen Schiffen und von allerley andern Gehülz ²⁹ werch, zahlt man von dreissyg Ducaten ain, in est	Ducaten 1
Was aber von allen obgemehlten Posten oder Güttern alhier geladen würde und erdischhalb Calabria im Gulf in was Flecken es sey (?) bezahlt von dreissyg Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Was aber für Calabria aus dem gulf für Güeter geführt, wird man schuldig von fünfzeihen Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Was aber Weinthaller ³⁰ Gehilzwerch erdisch Calabria ver- kauft wird, bezahlt man von fünfzeihen Ducaten ain, id est	Ducaten 1
Was aber für Calabria verführt wird, bezahlt man von fünf- zeihen Ducaten zwei, id est	Ducaten 1
Von allen obgemehlten Güttern, so am Merr herrein gelegt wird, und widerum aufs Meer hinaus geladen wird, so ist man schuldig, die weil der Kaufmann mit dem Einhemer nicht ausgenommen, zum andern mahl den Trentes zugeben, wie ers herein geben hat.	
Die von Ancona sein schuldig von hundert Ducaten ain zu geben, gleichfals die von Zennig zu Ancona.	
Von allen Güttern was über Hundert librizen gewogen wird, gibt man von einem Mailler acht Schilling und zu St. Georgen-Tag, als lang der Jahrmarkt gewehrt, von einen Mailer sechszeihn Schilling.	
Am Jahr Markt zu St. Geogregen-Tag, sein die Kaufleuth von Wein, Malfasier, Essich, Schweine Fleisch, Öll, Salz und von Rossen, wie in den vorgemelten Posten begriffen, zubezahlen schuldig, aber von den anderen Güttern sein	

²⁷ Tarzen und Hand-Pegen: bit će iskričljeno. Radi se o nedovršenim siti-
ma tj. o obodima sita i o dnu sita. U cjeniku od g. 1769. »von unververtigten
Sueb«, pa »ein Sib«.

²⁸ Segelpaum: Segelbaum, jarbol.

²⁹ Gehülz werch: drvenina.

³⁰ Weinthaller: Vinodolci.

die Kaufleuth als lang der Jahr markt gewehrt, frey.
 Wo aber einer nur ein Tag nach dem Jahr Markt bleibt,
 ist schuldig von allen Gütern den Trentes völlig zu
 bezahlen.

Dalmatiner sein der groben Tücher oder Kascha frey.

AM LAND HEREIN

Von ainem Säm Hönig, Wax, dreyzehn Schilling, id est	β 13
Von ainen Säm Oxenheut vier und zwanzig Schilling, id est	β 24
Von ainer Oxenheut oder von eines Pern ³¹ oder Schwein- haut vier Schilling, id est	β 4
Von ainer Säm Pley, Kupfer, Stahell, ³² Eysen, Nägl vier und zwanzig Schilling, id est	β 24
Von einem Samb Leinbat ³³ vier und zwanzig Schilling, id est	β 24
Von ainem Samb Haar zwelf Schilling, id est	β 12
Von zehen Schwein, ains, wo aber es nicht gleich zehen sein, sondern weniger, so dann muss der Einnhmer, samt seinen Gegenschreiber sehen, und von einen vier Schil- ling	β 4
Von einen Samb Schweinen Pachen zwelf Schilling, id est	β 12
Von einen Samb Weiz oder Mehl acht Schilling, id est	β 8
Von einen Samb Hirsch vier Schilling, id est	β 4
Von einen Samb Habern oder Pan ³⁴ vier Schilling	β 4
Von einen Oxen oder Kue acht Schilling, id est	β 8
Wann einer ein Ross verkauft zahlt darvon zwelf Schilling, id est	β 12
Von zehen ungemachten Tarzen ³⁵ eine, id est	1
Von zehen ungemachten Hand-Pegen ³⁵ ain, id est	1
Von zehen Säbeln ain, id est	1
Von zehen Par Schuech ein Par, id est	1
Von einem jedem Holzwerch, sei klein oder gross, Ruder, oder was Holzwerch sey, soll von zehn Stück eins genoh- men, werden, oder von zehen Schilling, ain	β 1
Die Unterthanen so König von Hungern unterworffen sei- en von einem Ziech-Ochsen, so oft er mit dem Wagen oder Holzwerchen herein kumt, genandt Schwanzgeld oder Otschaschina, ³⁶ ein Pfening und von einem Ross ein Schilling	

³¹ Per: Bär, medved.

³² Stahel: Stahl, čelik.

³³ Leinbat: Leinwand, platno.

³⁴ Pan: heljda?

³⁵ V. bilješku 27.

³⁶ Otschaschina: očasina, daća od tegleće marve, reparina.

Die Unterthanen von Pründl geben Schwanzgeld von einem Ross oder Ochsen drey Pfening.

Von allen obgemehlten Güttern was den für Gütter gewogen wird, zahlt man von einen Mailler die Waagmauth acht Schilling, und zu St. Georgen-Tag im Jahr Markt von einem Mailler sechszehen Schilling.

Was aber von Segel-Paumen, Galleyen, Rudern, Lanzen oder dergleichen Schiffen hir gemacht sollen werden, soll über alles das, das er das zehent und Trentes, darein in dasselb Schiff für Neglwerch, Holzwerch, Strick und Segltuch verbraucht wird, bezahlen und demnach der desselb Schiff hir machen last, mues insonderheit mit dem Einnehmer um ein Summa Gelds abkommen.

Wo aber einer mit obgemehlten Kauffmanns-Gütern auf Zennger Gericht³⁷ erreicht und fürziehen wolt, so ist er alles das schuldig zubezahlen als wer er mit Güttern gegen Zennng kommen.

AM LAND HINAUS

Von einem Samb Seyden oder von einem Samb Tuch vier und zwanzig Schilling, id est	β 24
Von einem Samb Rascha ³⁸ vier und zwanzig Schilling, id est	β 24
Von einem Sam Öll vier und zwanzig Schilling, id est	β 24
Von einem Star Öll ein Schilling, id est	β 1
Von ellerley Gewürtz von einem Ducaten Werth vier Schilling, id est	β 4
Von einem Saum Malfasier vier und zwanzig Schilling, id est	β 24
Von einem Samb Weinper oder Ziweben vier und zwanzig Schilling, id est	β 24
Von einem Sam Mandl vier und zwanzig Schilling, id est	β 24
Von einem Samb Reys oder Fürmaser vier und zwanzig Schilling, id est	β 24
Von einem Sam Saiffen vier und zwanzig Schilling, id est	β 24
Von einem Samb Papier vier und zwanzig Schilling, id est	β 24
Von einem Samb Kepeinck (?) ⁴⁰ und Zisen vier und zwanzig Schilling, id est	
Von einem Sam Saiffen vier und zwanwig Schilling, id est	β 24
ling, id est	β 24
Von einem Samb Feder-Pedt vier und zwanzig Schilling, id est	β 24
Von einen Samb Saliter vier und zwanzig Schilling, id est	β 24
Von einen Samb Mайдt Khorn vier und zwanzig Schilling	β 24
Von einen Samb Feygen zwelf Schilling, id est	β 12

³⁷ Waagmauth: vagarina.

³⁸ Gericht: Gebiet, područje.

³⁹ V. bilješku 23.

⁴⁰ V. bilješku 13.

Von einen Samb Puchsherndlein ⁴¹ zwelf Schilling	β 12
Von einen Samb Pommeranzen, oder von einen Samb Lemoni in der Supen zwelf Schilling, id est	β 12
Von einen Samb Knobloch zwelf Schilling	β 12
Von einem Samb Halln zwelf Schilling, id est	β 12
Von einen Samb Gallus, Vitriol und Gumi zwelf Schilling, id est	β 12
Von einen Samb Salat Kaparn zwelf Schilling, id est	β 12
Von einen Ross der kaufft zahlt von zehn Ducaten ein, oder von einen Ducaten zwelf Schilling	β 12
Und der das Ross verkaufft zahlt zwelf Schilling, id est	β 12
Von einem Sam Wein acht Schilling, id est	β 8
Von einem Samb Essich acht Schilling, id est	β 8
Von einem Star Salz zwei Schilling, id est	β 2
Von einer Quartizen Waiz oder Mehl ein Schilling	β 1
Von einer Quartizen Hirsch, Habern oder Pan ⁴² ein Pfenning, id est	β 1
Von einen Samb Krueg acht Schilling, id est	β 8
Von einem Samb Glässer und Scheiben zum Fenstern acht Schillingen	β 8
Von allem Güttern, was über hundert librizen gewogen wird, zahlt man von einem Mailler acht Schilling und zu St. Georgen-Tag im Jahr Markt sechzehn Schilling.	
Die Fleischbank wird jürlich verkaufft, nach dem Stadtbrauch, welcher mehr gibt demselben bleibt, gleicherweis die Prot Verkauffen, genannt Prott-Petschaft ⁴³ die Königliche Mayestät hat gemeiner Statt, auf Ihrer Mayestät wohlgefallen gefreit.	
Wein Kurgina ⁴⁴ wird auch verkaufft zu St Michaels-Tag, welcher mehr gibt, demselben bleibt und gewert die Kurgina von St. Michaels-Tag bis auf, Neu-Jahr Tag, thuet drey Monath, und ist der Kaufmann schuldig, in drey Monaten das Geld zuerlegen und ein Ducaten per Sechs Pfund vier Schilling zuraitten.	
Und die Edlleut was unter die Cron von Hungarn unterworfen, was sie für ihre Haus-Notthurften kaufen zahlen nichts seien frey, gleicher weis die Prelaten oder Geistlichen, wo sie aber mit Güttern Kaufmanschafft	

⁴¹ V. bilješku 4.

⁴² V. bilješku 34.

⁴³ Prott-Petschaft: Brott-Betschaft, pekarski ceh.

⁴⁴ Wein Kurgina: posve iskrivljeno. Radi se o krčmi koja je nekada pripadala kneginji, pa se nazivala »taberna comitissae«. U Senju se krajem 15. i početkom 16. stoljeća spominje »taberna Knegynyny« (M. Magdić, Petnaest isprava koje se čuvaju u arhivu senjskog kaptola — Vjesnik, Zemaljskog arhiva III = 1901, str. 48 i 54). U novom statutu od 1640. »taberna capitanei« mjesto prijašnje »taberna commitissae«. Kasnije je pripala kapetanu ili općini. Davala se u zakup.

treiben wolten, zahlen als die andern Ausländischen Kauf-Leuth.

Die Römer wan sie gegen Rom . . . Rakanut, oder gen St. Jacob ziehen, ist ein jeder für sein Person schuldig zu geben achzehn Ungrisch soldin

Soldin 18

Wann ein Kauffmann oder Sintelemo⁴⁵ und Bürger der Königlichen Mayestät an Trentes was schuldig bleibt, und verkaufft seiner Handls Gütter nur halben Theil, so ist er schuldig ohne alle Red den Einnehmer den Trentes zubezahlen. Wo sich aber der Kauffmann wirdden wollt zubezahlen, so mag als dann der Einnehmer für sich selbst in Nahmen kön. Maystät Pren (!)⁴⁶ sezen und Frist bennenen zubezahlen. Wo gedachter Kauffmann derselben Frist nicht nachkombt, do dann muss obgemehlter Kauffmann trentes un Pene⁴⁷ bezahlen, gehert der Königl. Mayestät in ihre Mayestät Cammer zwei Theil und dem Einnehmer und Gegenschreiber der dritte Theil.

Wann aber ein Kaufmann mit einem Schiff ohne willen des Einnehmers in die Porten kumbt, oder das sich auf Königlicher Mayestät Gründen anfindt, so dann muss von allen Güthern, so darinen befunden wird, Trentes bezahlen.

Gleicher weis wann einer Gütter aufm Mör oder Land legen oder laden, und was über hundert Librizen gewogen wird, so ist schuldig dem Einnehmer zu voranzuzaigen, wo ers aber nicht thut, so wird sein Guet für Contrabant genomben, und darzu vier und zwanzig Wälisch Pfundt⁴⁸ penn bezallen. Solcher Contrabant gehört wie in der oberen Post meldung thuet.

Wo aber das ein Kauffmann mit seinen Handls-Güthern und Schiff widerum ohn Vorwissen des Einnehmers weckfahren wird, so dann mag Einnember denselben Schiff nachschicken und dasselbe Schiff und Guett so darin befunden wird, für Contrabant genohmben. Solcher Contrabant gehört Königlicher Mayestät in ihrer Mayestät Kamer zwei Theill, und dem Einnemer und Gegenschreiber der dritte Theill.

⁴⁵ Sintelemo: Edelmann, plemić.

⁴⁶ Pren: pogrešno mjesto »pen«, poena, kazna, globa.

⁴⁷ Pene: kazna, globa.

⁴⁸ Wälisch Pfund: venecijanska libra (novčana jedinica).

ORDNUNG WIE UND WAS MASSEN DIE SINTELLEMENE
UND BÜRGER ZU ZENNG DEN TRENTES UND MAUTH
BEZALLEN MÜSSEN, WIE FOLGT

AM MEER HEREIN

Wein von Pulya und aus der March, bezahlt mann von einem Star drey Schilling, id est	β 3
Von einen Star Essich drey Schilling, id est	β 3
Wein aus Dalmatia, Fryaul und Weintall ⁴⁹ von einen Star zween Schilling, id est	β 2
Von einen Star Essig zween Schilling, id est	β 2
Von einen Star Salz zallen die Bürger vier Pagathin ⁵⁰ oder von dreyen Starn ain Schilling	β 1
Und die Edel-Leuth sind von dem Salz frey.	
Die Sintilimenne ⁵¹ und Bürger sein von ihrem erpauten Wein und erkaufften Wein, was sy für ihr Haus-Notturfft nemben und herein führen, frey, dergleichen von dem Wein, so sy auf dem Kauff bringen, sein sy auch acht Star frey, wo sy aber den Wein, so sy in ihr Haus-Notturfft nemben, heimlich verkauffen wollen so dann verfallen Contrabant, denselben Wein und wier und zwanzig Pfund Penn. ⁵²	

AM MEER HINAUS

Wann einer ain Ross kaufft, zahlt von Ducaten ain, oder von einem Ducaten zwelf Schilling, id est	β 12
Und der dasselb Ross verkaufft zahlt zwelf Schilling, id est	β 12
Von dreissig Schwein eines, wo aber das nicht gleich dreissyg sein, so muss mann zallen von jeglichen Schwein vier Schilling	
Von einen Star Wein ein Schilling, id est	β 1
Von einen Star Essich oder Salz ain Schilling	β 1

AM LAND HEREIN

Von dreissig Schwein eins oder von einen Schwein vier Schilling

⁴⁹ Weintall: Vinodol.

⁵⁰ Pagathin: Bagatin, denar.

⁵¹ Sintilimenne: plemići.

⁵² Penn: kazna, globa.

Wann einer ein Ross kaufft, zahlt von zehn Ducaten ein,
oder von einem Ducaten zwelf Schilling.
Und der das Ross verkaufft zwelf Schilling.

AM LAND HINAUS

Von einem Samb Wein vier Schilling, id est	β 4
Von einem Samb Malfasier zwelf Schilling, id est	β 12
Von einem Samb Essich vier Schilling, id est	β 4
Von einem Samb Öll vier und zwanzig Schilling	β 24
Von einem Star Öll ein Schilling	β 1
Von ein em Samb Knobloch vier Schilling	β 4
Von einem Samb Krüeg vier, id est	β 4

DARAUF IST AN EUCH UND EIN JEDEN

in sonderheit unser gnädiger auch ernstlicher Befehl und wöllen wann ihr mit dergleichen Wahren und Gattungen, so in vorgeschribener Ordnung begriffen, an berürter Mautt und Trentes zu Zenng kummen werdt, dass ihr die Gebühnriss ordentlich reicher, und euch solches durchaus nit verwidert, bey Straff und Verlierung euerer Wahren. Daran beschicht unser gnädiger auch ernstlicher Willen und Mainung. Geben in unserer Statt Wienn den zwei und zwanzigsten Tag November nach Christi Geburth fünfzehn hundert im syben und siebenzigsten, unserer Reiche des Römischen im Dritten, des Hungarischen im sechsten, und Bömischen im dritten.

L. S.

COMMISIO DOMINI ELECTI IMPERATORIS IN CONSILIO CAMERAE

(Državni arhiv, Trst, Intendenza commerz. fasc. 852—1866/133)

Tekst senjskog carinskog i mitničkog cjenika kralja Rudolfa II prema izvještaju tridesetničara od g. 1769.

Diese ist die Tarif für alle Zengerische Insassen, und für alle Confinanten Meer, und Land-Gränizen, wie nicht weniger für alle Fremde, so in dem Porto Zeng einlaufen, und in den übrigen Orten oder Meer-Häfen, so zum Tatz oder 30^{gste} der Stadt Zeng angehörig, anlenden.

RUDOLF DER ANDERTE VON GOTTES-GNADEN RÖMISCHER KAISER!

INSTRUCTION, und Art, nach welcher unser Volk unser 30^{gste} oder Tatz zu Zenng von allen, und von aller Sorten Leuthe einzunehmen hat, wir folget.

Was zu Meer in die Stadt hinein getragen wird

- Erstlichen: von allerhand Brocat und Seiden-Zeug, wie auch Wolle und Leinwath solle das 30^{gst} abgenommen werden von 30 Ducat ein Ducato, id est 1
- Von Safran, Pfefer, Muskat Nuss, Zimmt und von allerhand Gewürz, wie nicht weniger von dem Zucker solle von 30 Ducaten ein Ducato abgenommen werden.
- Von Baumöhl und Muskat solle von 30 ducati 1 Ducat dem Tatz zufallen.
- Von denen Ahl-Fischen solle von 30 Ducati 1 Ducat vermautet werden.
- Von den Feigen solle von 30 Ducati 1 Ducat abgenommen werden.
- Von denen Bockshörnern³³ solle von 30 Ducati 1 Ducat abgenommen werden.
- Von Zibeben und Weingerdn³⁴ solle von 30 Ducati 1 Ducat den Tätz zufallen.
- Von saftigen Limonine solle von 30 Ducati 1 Ducat eingenommen werden.
- Von denen Mandeln solle von 30 Ducati 1 Ducat abgenommen werden.
- Von dem Schreib-Papier solle von 30 ein Ducat vermauthet werden.
- Von Käss solle von 30 ein Ducat abgenommen werden.
- Von allerhand Glässer und Fenster Scheiben solle von 30 Ducati abgenommen werden ein Ducat, id est 1.
- Von einen erkaufften Pferd zahlt von 10 Ducati ein Ducat, oder aber von jeglichen Ducati 12 Soldi, id est Sold. 12. und der Verkäufer des Pferds zahlt sold. 12.
- Von ein Star-Salz 1 Soldi, id est Sold. 1.
- Der Wein aus Apulien und Päbstlichen Statt zahlt von jeglichen Star Sold. 3.
- Von einem Star Essig Sold. 3.
- Der Wein aus Dalmatien, Vinodol und aus Friaul zahlt von Staar zu Sold. 2.
- Von einem Staar Essig Sold. 2.
- Ein Jan (?) Vinodol wird schuldig von jeglichen Stück Holz von 15 Sold. zu bezahlen Sold. 1.
- Item wenn einiges Schiff in der zenggerischen Confin irgendwo anlanden, oder an Land sich anbinden wird, so solle selber schuldig sein von allen darin befindlichen Waaren zu zahlen von 30 Ducaten 1 Ducat, id est 1.

Was zu Meer hinaus passiert

- Erstlichen von Honig, Wax und Rind-Haut und anderen von 30 Ducati nehmet man ab Ducat 1.
- Von gesalzten und geselchten Speck, Saifen und Inschlicht solle von 30 ein Ducat entrichtet werden.

³³ Bockshörnern: roščići.

³⁴ Weingerdn: groždice.

- Von Reiss und allerhand Grinzinlwerk (?), Arweisen von 30 Ducati 1.
 Von Kupfer oder Ärz solle von 30 ein Ducat abgenohmen werden.
 Von Beth-Federn von 30: 1 Ducat.
 Von Kardawon oder ausgearbeiten Fehl von 30 ... 1 Ducat.
 Von allehand Leder oder Fehl von 30: 1 Ducat.
 Von allerhand Eisen, Bley, Kupfer und Zinn von 30 Ducati ein Ducat.
 Von Capot, Stiffel, Säbel, Baumwoll, Schaff Wolle, Schnür, Kozen, und
 von allerlei türkischer Waare muss von 30 eingenohmen werden
 1 Ducat.
 Von Flachs und Werch von 30: 1 Ducat.
 Von der Saifen von 30: 1 Ducat.
 Von Salniter von 30 Ducati solle abgenohmen werden 1 Ducat.
 Von Kopf-Haar von 30 Ducati 1 Ducat.
 Von allerhand Kauferdey-Waaren von 30 ein Ducat.
 Von Allaun, Vitriol und Grün Farbe von 30 Ducatti 1 Ducat.
 Von Bley, Kupfer, Eisen, Stall und von jeglichen Sorten Nägel und
 geschmidten Eisen Werck von 30 Ducati Ducat 1.
 Von der Leinwand von 30 Ducati ein Ducat.
 Von jeglichen Sorten Strick und Sail-Werk von 30 Ducat 1 Ducat.
 Von Inschlicht von 30 Ducat 1 Ducat.
 Von einem erkauften Pferd von jeglichen 10 Ducati Ducat 1, oder von
 jeglichen Ducato Sold. 12, und jener der das Pferd verkauft zahlt
 Sold. 12.
 Von jeglichen Sorten Mauhl-Thier von 30 Ducati zahlet man 1 Ducat.
 Von einer Rind-Hauth zahlt Sod. 4.
 Von einem Ochsen zahlt Sold. 18.
 Von einer Kuhe zahlt Sold. 14.
 Von ein Quart Mehl oder Waitzen Sold. 1.
 Von einem Esel zahlt Sold. 12.
 Von einem Staar Essig Sold. 1.
 Von Ruder, Maast und Segel-Baumer zu grossen Schiffen und von
 Brett und dicken Gehölz zahlt von 30 Ducati 1 Ducat.
 Was immer von obmentionirten beschribenen Sachen und Waaren hier
 eingeschifet wird um in das Calabrien oder Venedische Meer oder
 sonsten mehr Orten hintransportiret zu werden, solle alles verbun-
 den seyen, das 30 Ducati zu zahlen Ducat 1.
 Was immer für Waaren aus Calabrien oder Venedischen Meer anhero
 eingelieferet wird, solle von 15 Ducati 1 Ducati zu bezalen verbunden
 seyen, id est Ducati 1.
 Was immer die Vinodoler von Holz übers Meer verkaufen möchten,
 sollen sie von 15 Ducati zu bezahlen verbunden seyen Ducati 1.

Was zu Lande ein- oder ausgehet

- Von einem Saum Honig und Wachs sold. Libr. 1, Soldi 4.
 Von ein Rind-Häuth Lib. 1, Soldi 4.
 Von einer Rind-Hauth oder Bärn-Haut oder Wildschwein Sold. 4.

Von einem Saum Kupfer, Bley, Stall, Eisen und Nägl Libr. 1 S. 4.

Von einem Saum Leinwand zahlt Lib. 1 S. 4.

Von einem Saum Haupt- oder Spünn-Haar Lib. 1. S. 1.

Von 30 Stück, S. V. Schwein, und wenn nicht 30 sondern weniger sein sollten so solle der Einnehmer mit seinem Schreiber sehen, und von jeglichen Schwein zum Tatz nehmen Sold. 4.

Von einem Saum Stöck zahlt Sold. 12.

Von einem Saum Waitzen oder Mehl zahlt Sold. 8.

Von einem Saum Hirsen zahlt Sold. 4.

Von einem Saum Habern Sold. 4.

Von einem Ochsen oder Salvo Honore Kuhe Sold. 8.

Von einem verkauften Pferd werden bezahlt Sold. 12.

Von 10 unververtigten Süeb, ein Sib, id est 1.

Von 10 Sabl 1.

Von 10 Paar Schuhe Par 1.

Von einem jeglichen Stück Holz, es seye klein oder gross, Dühr oder anderes Holz, solle von 10 Stück ein Stück genohmen werden id est 1, oder aber von 10 Soldi, sold. 1.

Belangend hingegeben (!) die Mast- bnd Segel-Bäumer, wie nicht weniger, wenn allhier einiges Schif gebaut werden würde, so solle alles dieses einigen Tatz oder Dreysigst Bezahlen. Falls einiger hier ein neues Schif kaufen und hinzu Nägel, Werch, Madiri Seil und dergleichen anwenden möchte, so müste er sich absonderlich mit dem Einnehmer verstehen, und mit ihm gegen Erlegung einer Geld-Quanti sich vergleichen; und da im Fall von denen obbenannten Kaufleuten jemand mit denen Waaren auf Zeng zu kommen gedacht und erreicht hätte, hernachmals aber vorbey passiren wolte so solle selber alles zu bezahlen schuldig seyn, als wenn er würcklichen mit solcher Waar hier zu Zeng eingelofen wäre.

Nachdem ein Kaufmann oder Edelmann oder Bürger S. Kays. Mayest. das 30^{est} schuldig geblieben und auch ein halbes Jahr die Bezahlung aufschidbet, und forthandelt, so ist selber ohne einiger Ausficht das 30^{est} zu bezahlen schuldig, und wenn dieser Handelsmann sodem nicht zahlete, dem von dem Tazer selbst in Nahmen seiner Königl. Mayest. mit einer poen Fall belegen, und den Zahlungs-Termin ansetzen, und wen ernanter Kaufmann in dem ernannten Termin diese Schuld nicht entrichtete, so muss er sodem die Schulner Post, nebst der angesetzten Strafe erlegen, und von dieser Strafe sollen zwey Theile S. — Königl. Mayest. Kammer und der dritte Theil den Tazer und dessen Schreiber zu. Und wenn einiger Kaufmann mit einem Schif wider Willen des Einnehmers in dem Porto anlanden oder in den Königl. Confin sich anbinden würde, so ist selber schuldig das 30^{est} zu geben, von allen in de Schif befindlichen Waaren, gleichgestalten, wenn jemand einige Sachen oder Mercantie zu Meer einschifen oder zu Land aufladen wolte, so sole er verbunden seyn dem Tazer ein solches anzudeuten, bey Unterlassung dessen aber kann man dessen Waar zu Contraband anehmen, und

über dieses auch noch 25 libri zur Strafe zu bezahlen verhalten lassen und der Contraband solle obverstandenermassen vertheilt werden. Zum Fall aber etwelcher Kaufmann mit Schiff und Waar abermahlen ohne sich bey dem Täger anzumelden abseglete, so kann der Täger demselben nachsehen, und wiederum daher bringen lassen, welches nebst der darinen befindlicher Waar zu confiscieren, und in drey Theile zu vertheilen, derer zwey S. K. Mayest. Kammer, und der dritte Theil dem Täger und Schreiber anheim fallet.

Seiner Königlichen Mayestät Rudolphi Verordnung

(Odredba datirana sa 22. novembrom 1577. kao naprijed)

(Kriegsarchiv, Wien, Commercialia 1769 — 130/42)

Popis visine senjske carine od godine 1796.

Naziv robe	lire	soldina
barut: 1 funta	—	1
bikovi: po glavi	—	12
— ubijen i oderan	—	10
— posve mali	—	8
borovina (Kienholz) 1 carro	—	4
burad: vinsko bure novo	—	12
čavli: 1 »Lägl« (burence)	3	—
dršci za vesla (batti di remi) po komadu	—	2
— bolje vrste	—	3
drvo: brodsko (»Madien«)		
plaća desetinu u naravi		
— građevno, 1 carro	—	6
— ogrjevno, 1 carro	—	4
— razno i izrađevine od drva, kao lopate, daske, kapci i sl. plaćaju desetinu		
duhan: u listu bala	3	—
— u prahu od miljara ili 1000 funta	13	—
— u prahu od cente	1	6
govedina: 1/4 goveda	—	5
grimizno sukno, 1 komad	24	—
katran (Catran oder Schifpech), 1 centa	—	10
kosa (vlasi) 1 funta	—	1
kotao bakreni, 1 funta	2	10
koze: po glavi	—	4
— ubijene i oderane	—	3
kozlić	—	2
koža: za đonove (Pfundleder), 1 funta	—	1
— kravlja izrađena	—	16

Naziv robe	lire	soldina
— janjeća	—	1/2
— medveđa	—	10
— ovna	—	2
— volovska	—	4
krava: jedna	—	12
— ubijena i oderana	—	10
— osobito mala	—	8
krzno: bijelo	—	3
— jagnjeće	—	1/2
— ovčje	—	3
— jazavca	—	1
— kadrovan	—	3
med: 1 »Lägl« (burence)	—	12
mlinski kamen	—	6
muškat, 1 baril	1	10
ocat, 1 baril	—	6
ovan: jedan	—	4
— ubijen i oderan	—	3
platno: fino, 1 komad	2	—
— grubo	1	10
rakija, 1 baril	1	4
riba usoljena, 1 »Lägl«	—	12
sol: paška sol (uvoz dozvoljen samo u Karlobag i Jablanac)		
1 kabal	—	12
sukno: »ceneva«, komad	6	—
— »kappen-tuch«	3	—
— ljubljansko	6	—
— venecijansko fino (panno di sessanta) šomad	18	—
— grubo (darovac) po komadu	3	—
— grimizno, 1 komad	24	—
svinje: po komadu	—	12
»Trufel oder Raif«, 1 funta	—	6
ulje maslinovo, 1 baril	3	—
užad: 1 centa	2	—
vino: inozemno, 1 baril	—	9
— domaće, 1 baril	—	6
vol: jedan	1	4
— ubijen i oderan	1	—
vosak: 100 librica	6	—
vuna: ovčja, 1 centa	1	4
zelje (Kraut), 1 tovar	—	3
žito, 1 kvarta	—	1

(Kriegsarchiv, Wien, Commercialia 1769 — 130/42)

**Cesarsko-kraljevska zabrana uvoza vina iz Venecije
od 25. svibnja 1765.**

Mi Maria Teresia po Milosti Boxjoi Cessarica Rimaska, Kralyča od Zemlje Nimačke, Ugherske, Pemske, Dalmatinske, Horvačke, i Sclavunske etc. etc. Savisnyia Herčesiča od Austrie, Herčesiča od Borgogne, od gorne, i dolgne Silesie, od Brabanta, Milana, Stirie, Karintie, Kragnie, Mantove, Parme, Piacenze, Limburga, Lucemburga Gheldrie, i Wirtemberga, od Svetoj-Rimskoga Cessarstva Margravia od Morave, Burgovie, i od visgne, i nixgne Luxačie, Poghlaviča, od Svabie, i Transilvanie, Grofiča od Abspurga, Flandrie, Tirola, Pfirta, Kiburga, Goriče, Gradiske, i Artesie etc. etc.

Iznascanye gotovich pinez iz vlastitih Derxav u tuye misliti csini sva-ko Stalistje, i Vladavče primarja pomnyu postaviti tak dobro za zabranit takvo iznascanye, kak i za providiti lasnye, i bolye strattenye oneh dohotkov, i plodov, kojje donascaju Zemlye vlastitih Derxav: Iz ovoga uzroka htillismo, i hocsemo, da ona pripovidna zapovid, koja bez tega obderxavase u Terstu, i na Riki, stuse dostoi yina dohodescega izmletacskih Derxav imase oglaszit, i podpunom obderxavat vu ostaleh primorskeh krajeh, navlastito u Senyu, Karlobagu, i po Sveh Kraijeh od Dalmacie Austrianske, ali od Hervaczkoga Vilaita Karlovackoi Generalii podlo- snoga sledejućem nacsinom, da

1.mo ova pridstojećsa Naredba, i zapovid ima svoju kripost uzeti, i u dillo se postaviti mora od parvoga dneva dojdjećsega miseca No- vembra tekucsega leta 1765. sledec

2-do da svako ono vino, koje dogodilo bise privesti, ali donesti iz Mletacskih Derxav, imase prozvati za Contraband, i uzeto biti, i savisce (tj. štaviše) oni, koj uscinit bude takvi Contraband, bitcse kastigan zpenezum kastigum od sest Forinti po barilu, odlucujucs, da toliko uzeto vino, koliko sto donosi penezna kastiga sva spasti mora na korist zsjedinyene i obsinske tergovackse Skrinje od Senya ztakvim nacsinom, da istoi kastigi ima biti nayprostivlyvo podloxan ne samo prodavaocz, nego i himbeni kupovacz. Da

3-tio u Senyu i Karlobagu, kako se csini u Terstu i na Riki nemase spoznati, ni prijeti za vino domacse od Paiza, dohodecse iz Istre, i Ferjulov Austrianskh (dvi Derxave mogucsne obilno providiti ztolikem vinom, koliko bi od potrebe imati mogli imenovani gradi, iliti mista) nego ono samo, koje sadrujeno je svidocsnemi pismi, iliti attestati oneh, koi za vun davat takva pisma vredni sudyeni, i odredyeni budu od pristoineh pravdeneh Poglavarov. Da nai poklam

4.to Svako vino, koje drugem i suprotivnem nacsinom ulizlo bude u Seyn, Karlobag, i u primorske Kraije Voinicske bez podobnih svi- docsnih pismi, iliti attestatov, ali ako bise dogodilo, da bi vino kuplyeno bilo u drugeh tuijeh Derxavah bez uztanovitenya i svidocsanstva pri- stoineh Cessarskeh, Kraljevskeh Consulov ondik buducseh, imase

derxati za Contraband, i da imaju skoznuvat, i prigledat svakum pomnyum pristoina poglavarstva, i nastojanstva na to, bivsci, ostajucs u napridak od parvoga dneva dviducsega miseca Novembra tekucsega leta 1765. za u viek zabranjeno, i pripovidano u sgora recseneh mistah, i kraijeh svako upelzanya vina dohodocsega iz Derxav Mletacskih, i to ukriposti ove nasce Savisnye Naredbe i zapovidi, koji imase po svud oglasit, i pribiti na znanye, Raunanye, i podpuno obderxavanye svakoga.

Dato u Varosçu Nascemu Terstu dan 25. Maja 1765.

(Kriegsarchiv, Wien: Commercialia Fasc. 10, 61—21 — Uz tekst na hrvatskom jeziku tiskan i tekst na njemačkom i talijanskom)

Tumač mjera i novaca

bagatin — v. pagatin

bala duhana — oko 100 funta ili 56 kg.

baril — mjera za tekućine. Domaći baril 66,56 l, a venecijanski baril 64,42 l ili po prilici kao požunski vagan.

carro — u cjenicima kao kola, voz, lat. currus, osobito mjera za drvo, oko 400 funta ili 220 kg.

ducat, dukat — računski novac. Prema cjenicima vrijednost mu je 120 schilinga ili soldina. V. Herkov, Građa, I str. 370.

kabao, kabal — mjera za sol. O tom v. Herkov, Mjere Hrvatskog primorja, osobito str. 166 i 178.

komad tkanine — manja bala koja sadrži određenu dužinu tkanine. Po međunarodnim uzancama svaka je tvornica svoje tkanine otpremala u »komadima« s točno određenom dužinom tkanine. Dužina varia. Po austrijskim propisima dužina tkanine koja se nalazi u jednom »komadu« je 15—20 lakata ili 11,70—23,40 m.

Opširno o međunarodnim uzancama v. J. Chr. Schedel, Neues allgemeines Journal für die Handlung oder gemeinnützige Aufsätze, Versuche und Nachrichten für Kaufleute. Ersten Bandes zweytes Quartal. Frankfurt am Main, 1789, str. 113—144.

kvart — prema bilješci od godine 1769.: 1 quart = 1/3 venecijanskog stara, a tako je i nama najstarija veličina. Prema tome 1 kvart = 27,77 l. V. Herkov, Mjere Hrvatskog primorja, II, str. 53.

kvartica — u cjeniku od godine 1577. jednaka je kvarti od godine 1769.

libra — računski novac vrijedi 20 soldina po 12 bagatina ili denara

Mjere za težinu:

centa — najprije 100 librica, kasnije 100 funta

libra — u našem izvoru austrijska funta, 0,56 kg

librica — venecijanska mala libra, 301,2297 g

milijarij — u starije doba 1000 librica, kasnije 1000 austrijskih funta

pagatin, bagatin — isto što i denar ili Pfennig, 1/2 soldina

raša, rascha — gruba domaća tkanina, loden

soldin — 1/20 libre ili 12 bagatina (denara)

star — senjski star 55,5 l, venecijanski star 83,33 l. U Senju solna i žitna mjera, ali i mjera za tekućine,

Welisch Pfund — računski novac, isto što i libra veneciana, u našem izvoru jednostavno libra.

Riassunto

LE TARIFFE DOGANALI DELLA CITTA DI SENJ DELL'ANNO 1577

Già nel XIII secolo Senj (Segna) è una zona doganale particolare in cui vige una tariffa speciale comportante il pagamento di tributi anche sul commercio interno, come pure sul dazio consumo. Si tratta in origine di un diritto esclusivamente reale, trasmesso però ai feudatari con donazioni del sovrano. Le gabelle di Senj appartennero dapprima ai Templari, ai principi di Krk (Veglia) in seguito. Nel 1471 Senj ritorna ad essere proprietà del re, ma la città conserva lo stato di zona doganale speciale. Numerosi fonti lo provano e in special modo le tariffe doganali di Senj del 1577, confermate nel 1628. Queste ultime, tramandando l'eredità, contemplavano non solo le gabelle ma anche i tributi sul commercio interno, ed in tal senso rappresentano un elemento prezioso per l'analisi della storia economica del Litorale croato. Il documento è scritto in tedesco essendo allora gli organi doganali rappresentati da funzionari reali, i quali presentavano nella stessa lingua anche i bilanci. Per il popolo, al quale il tedesco è incomprendibile, esiste una tradizione croata delle tariffe, così come ne esiste, una del più vecchio statuto di Senj, scritto in latino nel 1388.

Le tariffe del 1577, come prova la loro trascrizione effettuata nel 1769, rimangono in vigore pure nel XVIII secolo. Nelle sue linee generali questa trascrizione si basa in effetti sul testo del 1577, ma dimostra altresì l'adeguarsi, avvenuto con l'andar del tempo, delle norme doganali alla politica doganale austriaca, molto influente anche sul Litorale croato. In questa trascrizione non vi è più traccia di numerosi condoni e privilegi dei patrizi e cittadini di Senj, garantiti dallo statuto del 1388. A quel tempo a Senj gabelle e tributi non rendono molto anche se della riscossione si occupano appositi uffici doganali («tridesetnički uredi»); la loro attività più che altro è concernente alla vendita del sale e appena in minor parte alla dogana vera e propria.

Questo stato di cose continua a sussistere fino al XX secolo, con la sola differenza che i dazi vengono allora riscossi in base ad una tariffa doganale generale; una speciale regola invece l'esazione degli altri tributi.